

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
ЦЕНТЪР ЗА ОЦЕНЯВАНЕ В ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО
ОБРАЗОВАНИЕ

НАЦИОНАЛНО ВЪНШНО ОЦЕНЯВАНЕ
ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА – VII клас, 19 юни 2024 година

Вариант 1

ПЪРВА ЧАСТ (75 минути)

Прочетете текста, разгледайте таблицата и изпълнете задачите от 1. до 16. включително.

През декември 2022 г. Министерството на вътрешните работи (МВР) подписа договор с германски технологичен концерн за създаването на система за издаване на български документи за самоличност, които са от ново поколение. Споразумението е с продължителност 10 години и е свързано с изработването на няколко вида документи: паспорт, лична карта, свидетелство за управление на моторни превозни средства (МПС), разрешение за пребиваване в страната и др.

Със съобщение в медиите германската технологична група информира, че се очаква новите документи за самоличност да се появят в средата на 2024 година.

По своите базови характеристики новите лични документи няма да се различават от съществуващите до момента. Основен документ за самоличност на територията на Република България за българските граждани остава личната карта. С нея те имат право да пътуват в държавите от Европейския съюз. С лична карта българските граждани могат да пътуват и в случаите, предвидени в съответните международни договори.

Според нормативните разпоредби всеки български гражданин, навършил 14 години, трябва да поиска в съответното Районно управление на МВР издаването на първа лична карта в срок до 30 дни от:

- навършване на 14-годишна възраст, ако живее на територията на Република България;
- завръщането си в страната, ако е пребивавал в чужбина и е навършил 14 години;
- получаване на удостоверение за придобито или възстановено българско гражданство.

Писменото искане за издаване на лична карта непълнолетните (от 14 г. до 18 г.) трябва да подадат лично и в присъствието на родител, настойник или попечител, който полага подпис в заявлението.

В новите документи за самоличност ще има вграден чип. В него ще се записват биометрични данни (снимка на лицето, както и пръстови отпечатьци на двата показалеца). Може да се добави и електронен идентификатор, ако гражданинът желае това. Отказът от електронен идентификатор в документите за самоличност се заявява изрично.

Такси за издаване на новите лични карти на български граждани

ЛИЧНА КАРТА	Обикновена услуга до 30 дни (в лв.)	Бърза услуга до 3 работни дни (в лв.)	Експресна услуга до 8 работни часа (в лв.)
Издаване на първа лична карта на лица от 14 до 16 г.	Без такса	Без такса	Без такса
Издаване на следваща лична карта на лица между 14 и 16 г. и за всяка карта на лица между 16 и 18 г.	13	26	65
Издаване на лична карта на лица от 18 до 70 г. (с валидност 10 г.)	18	36	90
Издаване на лична карта на лица над 70 г. (с валидност 10 г. или 30 г.)	Без такса	Без такса	Без такса
Издаване на лична карта на лица с трайно намалена работоспособност или вид и степен на увреждане 50 и над 50 на сто	2	4	10
Издаване на лична карта на лице, от което е невъзможно снемане на биометрични данни – пръстови отпечатьци, поради временна физическа невъзможност (с валидност 12 месеца)	3	6	15

1. Коя е темата на текста?

- А) вграждането на електронен идентификатор в личната карта
- Б) съобщението до медиите на германска технологична група
- В) искането за издаване на лична карта на 14-годишните
- Г) въвеждането на документи за самоличност от ново поколение

2. Кое твърдение е вярно според информацията в текста?

- А) От средата на 2024 година в личните документи ще има вграден чип.
- Б) От края на 2022 година се издават нов вид лични карти и паспорти.
- В) Биометричните данни включват и пръстови отпечатьци от едната ръка.
- Г) Българските граждани могат да пътуват навсякъде по света само с личната си карта.

3. Какво НЕ е задължително за българските граждани според текста?

- А) искането за издаване на лична карта на живеещите в България лица, навършили 14 години
- Б) искането за издаване на лична карта на 14-годишни, пребивавали и завърнали се от чужбина
- В) подписването на искането за лична карта на непълнолетни от родител, настойник или попечител
- Г) вграждането на електронен идентификатор в новите лични карти на българските граждани

4. Според информацията от таблицата с каква валидност са личните карти на лица, от които поради временна невъзможност НЕ могат да се снемат пръстови отпечатаци?

- А) 30 години
- Б) 10 години
- В) 2 години
- Г) 1 година

5. Коя информация присъства и в двата източника на информация – и в таблицата, и в текста?

- А) За издаването на първа лична карта лицата от 14 до 16 години не заплащат такса.
- Б) Личните карти на български граждани от 18 до 70 г. са валидни 10 години.
- В) Първа лична карта се издава на български граждани, навършили 14 години.
- Г) Съществува бърза услуга за издаване на лична карта до три работни дни.

6. Кой е основният документ за самоличност на територията на Република България за българските граждани според текста?

- А) паспорт
- Б) лична карта
- В) свидетелство за управление на МПС
- Г) разрешение за пребиваване в България

7. В кой ред думите са синоними?

- А) право, отказ
- Б) паспорт, заявление
- В) договор, споразумение
- Г) пребиваване, управление

Прочетете изречението и изпълнете 8. и 9. задача.

По своите базови характеристики новите лични документи няма да се различават от съществуващите до момента.

8. Какво е по състав изречението?

- А) сложно смесено
- Б) сложно съставно
- В) сложно съчинено
- Г) просто изречение

9. Какво причастие е употребено в изречението?

- А) сегашно деятелно
- Б) минало свършено деятелно
- В) минало несвършено деятелно
- Г) минало страдателно

Прочетете изречението и изпълнете задачите от 10. до 14. включително.

Писменото искане за издаване на лична карта непълнолетните (от 14 г. до 18 г.) трябва да подадат лично и в присъствието на родител, настойник или попечител, който полага подпис в заявлението.

10. Какъв е видът на подчертаното в изречението местоимение?

- А) показателно
- Б) относително
- В) неопределително
- Г) обобщително

11. Каква част на речта е думата *искане*, употребена в изречението?

- А) съществително име
- Б) прилагателно име
- В) глагол
- Г) наречие

12. Кое твърдение е вярно за глаголните форми в изречението?

- А) Глаголните форми са в изявително наклонение.
- Б) Глаголните форми са в повелително наклонение.
- В) Глаголните форми са в условно наклонение.
- Г) Глаголните форми са преизказни.

13. В листа за отговори запишете сказуемото в главното изречение.

14. В листа за отговори запишете употребеното в изречението наречие.

15. Прочетете изречението и преобразувайте обособената част в подчинено изречение, като запазите смисъла, и запишете САМО подчиненото изречение в листа за отговори.

С лична карта българските граждани могат да пътуват и в случаите, предвидени в съответните международни договори.

16. Любомир е разбрал от свои приятели, че трябва да му се издаде лична карта, когато навърши 14 години. Няма търпение и веднага след четиринадесетия си рожден ден отива сам в Районното управление на МВР. Той обаче излиза оттам разочарован, защото служителката е отказала да приеме писменото му искане.

В листа за отговори запишете каква е причината за отказа на служителката според информацията от текста.

17. В листа за отговори препишете текста, като поправите допуснатите 14 (четирнадесет) грешки – правописни, пунктуационни и при членуване.

Конструктора Асен Йорданов, изобретява въздушната вазглавница но не я патентова. Устройството, свързано със безопасността на пътниците в самолета цели претпазването им при аварийно кацане. По късно изобретението е въведено в автомобилното производство. Йорданов създава и телефонният секретар, даващ възможност за разговор на няколко души едновременно.

18. Чии образи са изградени и в „Хайдутѝ“, и в „На прощаване в 1868 г.“ от Христо Ботев?

- А) на майката и дружината
- Б) на братята и бащата
- В) на поробителя и вуйчото
- Г) на юнака и емигранта

19. Конфликтът между обругаването и утвърждаването на родното се открива в:

- А) „Заточеници“
- Б) „Братчетата на Гаврош“
- В) „Българският език“
- Г) „Хубава си, моя горо“

20. Внушението, че героите на България са забравени след Освобождението, се постига чрез разкриването на съдбата на:

- А) Македонски в „Немили-недраги“
- Б) Баба Илийца в „Една българка“
- В) Рада в главата „Радини вълнения“ от „Под игото“
- Г) Огнянов в главата „Представлението“ от „Под игото“

21. Какви качества проявяват героите Бойчо Огнянов в главата „Радини вълнения“ от „Под игото“ и Серафим в едноименното произведение?

- А) човечност и отзивчивост
- Б) горделивост и нерешителност
- В) нехайство и пресметливост
- Г) надменност и доверчивост

22. С чия смърт е свързано твърдението: „Тъй свършваха тогава предтечите на зорницата на българското освобождение.“?

- А) на опълченците от „Опълченците на Шипка“
- Б) на изгнаниците от „Заточеници“
- В) на Странджата от „Немили-недраги“
- Г) на Ботевите четници от „Една българка“

23. Кое твърдение е вярно за съответната творба, изучена в VII клас?

- А) В „По жицата“ дълбоката скръб на майката се разкрива в трогателния ѝ разказ пред Моканина.
- Б) В „По жътва“ песента на Пенка е любовно послание към Никола, което радва неговия баща и майката на девойката.
- В) В „Немили-недраги“ миналото на Странджата като войвода на чета е вдъхновение за хъшовете в Браила.
- Г) В „Една българка“ баба Илийца се надява да получи подкрепа от игумена, за да помогне на бунтовника.

24. В листа за отговори срещу всяка буква в таблицата запишете името на героя от изучена творба, за когото се отнася съответната характеристика.

- А) Човек с добро сърце, който не може да остане равнодушен към бедата, сполетяла непознато семейство, и подкрепя с думите си несигурната им надежда за изцеление.
- Б) Още в детската си възраст героят притежава развито чувство за достойнство и чест и отстоява твърдо категоричния си избор да стане достоен последовател на бащиния пример.
- В) Девойка, разказваща тъжната история на своята любов, която е защитила с решението си да последва любимия в смъртта.
- Г) Изразяваща чрез песен обичта си към любимия човек девойка, която става жертва на тежкия полски труд и така съкрушава сърцата на цялата общност.

25. Запишете в текст от 3 – 4 изречения какво е внушението на цитата от V част от „Една българка“:

Селянката се окахъри¹, да имаше криле, щеше да го вземе и да хвъркне с него.

¹ *окахъри се* – натъжи се, загрижи се

Дидактическа задача: Прочетете текста и напишете подробен преразказ от името на неутрален разказвач.

ИЗБОРЪТ, разказ от Кристина Димитрова

С Таня се прибирахме от училище. Беше слънчев ден, твърде топъл дори за април. Лятото се усещаше във въздуха. Цяла година беше минала, откакто дойдох да уча в този клас, но още минавах за „новата“. Когато за пръв път влязох при бъдещите си съученици, единствено Таня ме покани да седна до нея. Оттогава сме най-добри приятелки.

– Калина – попита ме по едно време тя, – искаш ли през ваканцията да ни дойдеш на гости на вилата? Е, то не е точно вила, това е селската къща на баба и дядо, но тя си е като вила. Наблизо има река и дори става за плаж.

Погледна ме с безпокойство. Не беше сигурна доколко ми е харесала поканата ѝ. Много ми хареса, но нямаше как. Налагаше се да ѝ откажа, като повторя това, което целият клас вече знаеше за мен.

– Не мога, Таничка. Нали знаеш, че през ваканцията заминавам за Италия? Майка ми вече ми е изпратила билета. Аз също нямам търпение да я видя, само дето въобще не понасям новия ѝ съпруг там. Какво като има толкова хотели? Това не значи, че всички трябва да му угаждат на капризите.

Таня ме погледна с неразбиране. Какво ли още исках от този човек? Знаех, че в сравнение с историите, които разказвам, родителите на другите изглеждаха ужасно обикновени хора. Майките пържеха кюфтета, а бащите в събота и неделя все нещо поправяха. Но човек сам избира дали да е обикновен, или не.

В края на улицата обаче, където трябваше да се разделим, Таня спря. Запристъпва от крак на крак и сякаш имаше да ми каже нещо важно, но не знаеше откъде да започне.

– Калина, искам да те помоля за нещо – престаши се накрая тя. – Брат ми е студент, но се налага да поработи през ваканцията. Може ли майка ти да му намери работа в някой от хотелите ви в Италия? Няма да съжалява, той е много старателен. Вкъщи стана доста трудно, откакто татко тръгна по болниците.

Обзе ме паника. Стиснах устни, за да не ми проличи. Казах ѝ, че ще попитам, но да не очаква чудеса. Видях как погледът ѝ угасна. Беше се надявала на повече подкрепа от мен.

У дома заварих баба ми да шие чаршафи. Явно беше получила нова поръчка и машината тракаше под сърчните ѝ пръсти. Без да отмества поглед от иглата, баба ме прати да приготвя масата за обяд.

В кухнята ухаеше на любимата ми картофена яхния, но от миризмата ми се догади. Подредих чиниите, нарязях хляб и захлупих лице над масата. Когато баба се появи на вратата, аз се втурнах край нея и се затворих в спалнята. Хвърлих се на леглото и се разплаках.

– Калинче, какво се е случило?

Загрубялата ръка на баба ме погали по главата. През сълзи ѝ разказах как най-добрата ми приятелка в училище моли майка ми да даде работа на брат ѝ в някой от хотелите си.

– В някой от нейните хотели?

– Да – потвърдих аз.

Усетих как се изчервявам до върха на ушите. Баба поклати глава.

– Е – каза накрая тя, – сега сама трябва да решиш какво предпочиташ да запазиш: лъжата или приятелката си.

До вечерта нищо не хапнах.

На другия ден през междучасието издърпах Таня настрана и ѝ казах:

– Таня, майка ми няма нито съпруг, нито хотели в Италия. Камериерка е там. Но наистина ми е изпратила билет. Отивам, за да ѝ помагам. През лятото хотелите търсят повече персонал. Вече ѝ писах. Ще вземат и брат ти.

Таня беше толкова озадачена, че почти не чу добрата новина.

– Но защо си ме лъгала досега?

– Беше ме страх, че съм нова в класа и никой няма да ми обърне внимание.

– Ама че дивотия! – каза тя и ме прегърна.

Хванахме се за ръка и така влязохме в час.

НАЦИОНАЛНО ВЪНШНО ОЦЕНЯВАНЕ
 ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА – VII клас, 19 юни 2024 година

Вариант 1
 Ключ с верните отговори

Задача №	Верен отговор	точки
1.	Г	1
2.	А	1
3.	Г	2
4.	Г	1
5.	В	2
6.	Б	1
7.	В	1
8.	Г	2
9.	А	2
10.	Б	2
11.	А	2
12.	А	2
13.	трябва да подадат	2
14.	лично	2
15.	които са предвидени в съответните международни договори	3
16.	<i>Например:</i> Той (Любомир) е отишъл сам / без присъствието на родител / настойник / попечител, който да се подпише в заявлението.	3
17.	Конструкторът Асен Йорданов изобретява въздушната възглавница, но не я патентова. Устройството, свързано с безопасността на пътниците в самолета, цели предпазването им при аварийно кацане. По-късно изобретението е въведено в автомобилното производство. Йорданов създава и телефонния секретар, даващ възможност за разговор на няколко души едновременно.	14
18.	А	2
19.	В	2
20.	А	2
21.	А	2
22.	В	2
23.	Г	2
24.	А) Петър Моканина / Моканина Б) Чавдар В) Калина Г) Пенка	4
25.	<i>Например:</i> - оценката на повествователя за преживяванията на главната героиня; - тревогата, безпокойството, угрижеността на Илийца, причинени от неблагоприятните обстоятелства; - преносното значение на думите „криле“ и „хвъркне“ в разкриването на стремежа на Вазовата героиня да спаси четника.	6
		65